

Kliimaministeeriumile

04.09.2024

Eesti Taastuvenergia Koja tagasiside kliimakindla majanduse seaduse eelnõule

Täname Kliimaministeeriumit seaduseelnõu põhjaliku ja kaasava ettevalmistamise eest. Taastuvenergia Koda on kliimaseaduse kehtestamise poolt ning toetab üldjoontes ka seaduseelnõus välja pakutud tegevussuundi ja sätteid. Soovime siiski juhtida tähelepanu mõnele asjaolule, mida saaks veel paremaks muuta.

§ 26. Energeetikasektori kasvuhoonegaaside heitkogus ja selle vähendamise eesmärgid. Tervitame Kliimaministeeriumi ettepanekut muuta elektri ja soojuse tootmine CO₂-neutraalseks. Peame võimalikuks saavutada bilansiliselt 100% taastuvenergiale üleminek elektri ja soojuse tootmises juba 2030. aastaks seda toetavate tegevuste ja regulatiivse keskkonna mõjul.

Juhime tähelepanu võimalikule ebakõlale eelnõu energeetikasektori eesmärkides, mis võivad tekitada õiguslikku selgusetust. Nimelt § 26 lõike 2 järgi vähendatakse sektori heitkogust 2022. aasta heitkogusega võrreldes 2040. aastaks 84%, aga § 26 lõike 3 järgi on alates 2040. aastast elektri ja soojuse tootmine CO₂-neutraalne. Seaduseelnõu seletuskirja järgi oli energeetikasektori kasvuhoonegaaside heitkogus 2022. aastal 6 882 660 t CO₂ ekvivalenti ning 2040. aastaks vähendatakse seda 1 098 575 t CO₂ ekvivalentini, mis tõesti teeb 84% vähendamist. Samas viimase kasvuhoonegaaside inventuuri järgi oli 2022. aastal sektorile vastavate kategooriate (avalik elektri ja soojuse tootmine, kütuste hajusheide ja võrguhaldus) CO₂ heitkogus 6 818 710 t CO₂ ekvivalenti, mis moodustab 99% sektori koguheitest, ja teiste kasvuhoonegaaside nagu CH₄, N₂O, NO_x, CO ja SO₂ heitkogus kokku 63 950 t CO₂ ekvivalenti, mis moodustab vaid 1% sektori koguheitest. Seega elektri ja soojuse tootmise CO₂-neutraalseks muutmise ehk CO₂ heitkoguse netonulli viimise järel vähendatakse meie arvutuste järgi sektori heitkogust 99% võrra, mitte 84% võrra nagu § 26 lõikes 2 öeldakse. **Palume täpsustada, kumb on eesmärk: kas heitkoguse vähendamine 84% võrra või CO₂-neutraalsus, mis meie arvutuste järgi tähendab heitkoguse vähendamist 99% võrra. Rõhutame, et toetame ettepanekut muuta 2040. aastaks elektri ja soojuse tootmine CO₂-neutraalseks ehk vähendada heitkogust 99% võrra.**

Turuosaliste jaoks jääb veidi segaseks ka see, kust jooksevad eri sektorite piirid, näiteks milline osa soojusmajandusest kuulub energeetika- ja milline hoonete sektori alla. **Soovitame selguse huvides sektorite piiride täpsustamist seaduseelnõus või seletuskirjas ja sektorite sidumist konkreetsete kasvuhoonegaaside inventuuri kategooriatega**, nagu seda selgitati töörühmade kaasamise käigus.

Eelnõu seletuskirjas on ühe energeetikasektori kasvuhoonegaaside heitkoguse vähendamise meetmena toodud taastuvelektri vähempakkumine mahus 2 TWh meretuuleparkidele ja kommuniqueeritud vastava kuluna tarbijale 130 miljonit eurot aastas 20 aasta jooksul, kokku 2,6

miljardit eurot. Ehkki teadaolevalt käivad meretuuleenergia vähempakkumise tingimuste osas eraldi arutelud, peame vajalikuks märkida, et 2 TWh vastab 450-500 MW tootmisvõimsusele, mis tähendab vähemat mastaabiefekti, suuremat LCOE-d, projekti atraktiivsuse tuntavat vähenemist partnerite silmis ning samuti ei kata vastav tootmisvõimsus taastuvelektri eesmäärke. Lisaks ei ole kulu tarbijale arvestatud õigesti, kuna 65 miljonit eurot aastas 1 TWh kohta eeldaks, et elektri hinnad oleksid pidevalt nullilähedased, mis on ebarealistlik. Kui eeldada talutavaks kuluks tarbijale 130 miljonit eurot aastas, oleks võimalik välja kuulutada vähemalt 3 TWh mahus vähempakkumine, mis vastaks juba 700-750 MW tootmisvõimsusele, mis on väiksema LCOE ja suurema realiseeritavuse potentsiaaliga. Arvestades, et meretuuleenergia vähempakkumise mahtu ja detaile ei fikseerita formaalselt käesoleva eelnõuga, **palume minimaalselt eelnõu seletuskirjas jätta paindlikkus muudatusteks kavandatavas meretuuleenergia vähempakkumise meetmes ja mahus.**

Eelnõu seletuskirjas on asjakohaselt viidatud energiamajanduse korralduse seaduse §-s 32(1) toodud eesmärgile, mis eeldab, et aastaks 2030 ja edasi moodustab elektrienergia summaarsest lõpptarbimisest taastuvenergia vähemalt 100 protsenti. Seega on oluline muu hulgas heitkoguse vähendamise eesmärkide järgimiseks õigesti prognoosida aasta 2030 ja järgnevatel aastatel elektrienergia lõpptarbimist, mida on siiani meie kogemuse järgi pigem alaprognoositud. Eelnõu ja seletuskirjaga eeldavad muu hulgas soojus- ja transpordisektori elektrifitseerimist, mis tõstab elektrienergia lõpptarbimist tuntavalt. Seega **palume eelnõus ja/või seletuskirjas rõhutada, et energeetikasektori kasvuhoonegaaside heitkoguse vähendamise eesmärkide täitmise ja vastavate meetmete kujundamise juures tuleb silmas pidada oodatavat elektrienergia lõpptarbimise olulist kasvu** nii aastaks 2030 kui ka edaspidi.

Kuivõrd seletuskirja mõjuanalüüsi ja varem avaldatud seaduse põhisuundade tutvustuse järgi saavutatakse sektori mõju nii vähese heitega energiatootmisele ülemineku kui ka tõhusa energiakasutuse kaudu, siis **võiks seaduseelnõus või seletuskirjas täpsemalt kajastada ka energiatõhususe suurendamise eesmäärke ja selleks tehtavaid tegevusi**, mida praegu ei ole võimalik eesmärkide ega meetmete hulgast leida.

§ 27. Transpordisektori kasvuhoonegaaside heitkogus ja selle vähendamise eesmärgid. Transpordisektoris on suur potentsiaal taastuvelektri ja -kütuste kasutamiseks. Erinevalt energiasektorist ei ole riigil hetkel terviklikku ülevaadet transpordisektoris taastuvenergiale ülemineku ja kliimaneutraalsuse eesmärgini jõudmise võimalustest ega tegevuskava selle saavutamiseks. Kuna transpordisektor on suuruselt teine kasvuhoonegaaside heiteallikas, siis **soovime, et Kliimaministeerium telliks analüüsi, kus uuritaks ja pakutaks välja taastuvenergiale ülemineku ja kliimaneutraalsuse saavutamise võimalused transpordisektoris.** See on vajalik nii avalikkuse ja huvirühmade harimiseks kui ka Kliimaministeeriumile endale tõhusamaks seisukohtade koostamiseks ja kaitsmiseks võimalike uute Euroopa Komisjoni algatuste läbirääkimistes, riigi transpordi ja liikuvuse

arengukava uuendamiseks ning tulevikus kliimakindla majanduse seaduse eesmärkide läbivaatamise käigus uute transpordisektori eesmärkide seadmiseks.

§ 34. Avaliku sektori eesmärgid. § 34 lõikes 4 mainitud fossiilkütuste toetamise ja kasutamise lõpetamise puhul **soovitame mitte kehtestada mitmeti tõlgendatavaid erandeid nagu „välja arvatud juhul, kui puuduvad mõistlikud alternatiivid“**. Selline sõnastus võib luua õiguslikku selgusetust selle osas, mis on „mõistlik alternatiiv“, ja võimaldada seda tõlgendada fossiilkütuste subsideerimisega ja kasutamisega jätkamise kasuks. Leiame, et sellise erandi kehtestamine ei ole vajalik, kuna kõik vajalikud ja mõistlikud alternatiivid on juba olemas ning on kindlasti konkurentsivõimelised 2035. aastal. Valdkondades nagu tsiviilkaitse, tuletõrje, korrakaitsejõud, kiireloomulise meditsiinilise abi osutamine ja muud eriotstarbed, kus ei pruugi olla võimalik või otstarbekas kasutusele võtta elektrisõidukeid, on võimalik kasutada sise põlemismootoriga sõidukites taastuvaid biokütuseid.

§ 35. Avaliku sektori kohustused kliimamuutuste leevendamisel ja kliimamuutustega kohanemisel. Energiasektori eesmärkide täitmiseks on oluline, et **avalik sektor teeks jõulised muudatused planeerimisalases regulatsioonis**. Tuuleparkide planeerimisel võiks väljaspool tiheasustusalasid teatud tingimustel lugeda kõik alad *go-to* aladeks, kus puuduks vajadus planeeringu koostamise järele ning sobiliku tuulikute arvu ja paiknemise saaks otsustada KMH raames, kuhu kaasataks sisendi saamiseks ka erinevad ametiasutused ning sidusrühmad.

§ 37. Kohaliku omavalitsuse energia- ja kliimakava. Toetame kohalike omavalitsuste energia- ja kliimakavade koostamise ja uuendamise kohustust, kuid leiame, et kavades seatud kvantitatiivsed kasvuhuonegaaside heite vähendamise eesmärgid **peaksid panustama proportsionaalselt riiklike kasvuhuonegaaside heite vähendamise eesmärkide täitmisse**. Vastasel juhul ei ole alust nõuda kohalikel omavalitsustel suuremat panust riiklike kliimaeesmärkide saavutamiseks ning kohalike omavalitsuste energia- ja kliimakavade ambitsioon ja kvaliteet ei pruugi muutuda. Palume täpsustada ka, et **juhul, kui kasutatakse võimalust omavalitsusliidu ühise energia- ja kliimakava koostamiseks, peavad olema eesmärgid siiski üksikutele omavalitsustele taandatavad**. Hetkel eelnõust ega seletuskirjast seda selgelt välja ei tule.

§ 40. Avaliku sektori tugimeetmed majanduse kliimakindluse suurendamiseks. § 40 lõikes 5 mainitakse, et ettevõtjad ja erialaliidud võivad koostada koostöös Kliimaministeriumiga tehnoloogia arengu ning kliimaneutraalsuse saavutamise teekaardid. Taastuenergia Koda on juba rohkem kui kümne aasta eest koostanud taastuenergiale ülemineku visiooni ja teekaardi „Taastuenergia 100%“ (<https://www.taastuenergeetika.ee/taastuenergia-100/>) ning tegeleb hetkel selle uuendamisega, samuti on Koja liikmed panustanud Rohetiigri energia teekaardi koostamisse. Koda on valmis kaaluma koostöös Kliimaministeriumiga ja teiste partneritega täpsemate teekaartide, mis keskenduksid tehnoloogiatele nagu energiasalvestus, biogeense süsiniku kinnipüüdmine ja kasutamine või *power-to-X* lahendused, koostamist.

Eesti Taastuenergia Koda

§ 41. Riigi ja kohaliku omavalitsuse üksuse investeeringute kooskõla kliimamuutuste leevendamise ja kliimamuutustega kohanemise põhimõtete ja eesmärkidega. Kohalike omavalitsuste tegevus või tegevusetus oleneb suurel määral rahastusest. § 41 praegune sõnastus jääb üldiseks ja tekitab küsimuse, mis juhtub siis, kui kohalik omavalitsus ei arvesta investeeringute planeerimisel käesolevas seaduses sätestatud kliimamuutuste leevendamise ja kliimamuutustega kohanemise põhimõtete ja eesmärkidega? **Kohaliku omavalitsuse kliima- ja energiakava rakendamine tuleks seaduses rangemalt siduda riikliku rahastusega, et omavalitsusel tekiks motivatsioon kava täita.**

§ 44. Kliimaaruande koostamise aeg ja aruande koosseis. Palume täpsustada, kas § 44 lõikes 1 mainitud kliimaaruande osaks olev kliimamuutuste leevendamise eesmärkide täitmise hinnang sisaldab lisaks käesolevas eelnõus seatud eesmärkide täitmise hinnangule ka Euroopa Liidu JJM ja LULUCF sektorites Eesti riigile kohalduvate eesmärkide täitmise hinnangut, mis tulenevad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrustest (EL) 2018/841 ja 2018/842. Seletuskirjas on mainitud, et JJM sektorite 2030. aasta eesmärgi täitmisel prognoositakse puudujääki, mida aitab kompenseerida suurem süsiniku sidumine LULUCF sektorites. Kuna see tegevuskava toetub optimistlikele eeldustele puidu keemilise väärimise potentsiaali realiseerumise osas lähiaastatel ning kuna ka LULUCF sektori alusandmed ja sellest lähtuv süsiniku sidumise prognoos muutuvad igal aastal võrdlemisi suurel määral, siis oleks vajalik hoida JJM ja LULUCF sektorite eesmärkide täitmist regulaarselt avaliku tähelepanu all kliimaaruande koostamise ja selle arutamise kaudu kliimanõukogus ja Riigikogus, et ennetada ootamatu puudujäägi tekkimist nendes sektorites ja sellega kaasnevat suuri rahalisi kohustusi riigile.

Seletuskiri. Seletuskirjas mainitud meetmete puhul tekitab muret, et investeeringute rahastusallikaid ja rakendamise viise ei ole välja toodud. **Teeme ettepaneku selgitada, kes ja millal otsustab mainitud investeeringute rahastamise üle ja milliste seadusemuudatustega või muude sekkumistega need ellu viiakse. Soovime näha ka põhjalikumalt investeeringute sotsiaalmajandusliku mõju analüüsi.** Selleks võiks kaaluda näiteks SEI Tallinna 2019. aastal tehtud Eesti kliimaambitsiooni tõstmise võimaluste analüüsi või muu sarnase analüüsi, mille raames on sobivad mudelid juba välja töötatud, ajakohastamist. Analüüsis on otseste kulude kõrval sama oluline süsteemselt kõigi otseste ja kaudsete tulude väljatoomine nii palju kui võimalik.

Soovi korral oleme hea meelelega valmis arutama meie ettepanekute üle täpsemalt meili teel või kohtumisel.

/digitaalselt allkirjastatud/

Silver Sillak, juhataja
Eesti Taastuenergia Koda

MTÜ Eesti Taastuenergia Koda
Registriumber 80328163
Maakri 19/1, 10145 Tallinn

+372 505 0670
koda@taastuenergeetika.ee
www.taastuenergeetika.ee